

Ekonomiczno-organizacyjne problemy działalności turystycznej w regionach

Redakcja naukowa

Stefan Nowak

Katowice 2013

KOMITET WYDAWNICZY

prof. dr hab. Mirosław Ponczek (przewodniczący),
prof. dr hab. n. med. Andrzej Małecki, prof. dr hab. Sławomir Mazur,
prof. dr hab. Jan Ślężyński, prof. dr hab. Janusz Iskra,
prof. nadzw. dr hab. Władysław Mynarski,
prof. nadzw. dr hab. Rajmund Tomik, prof. nadzw. dr hab. Cezary Kucio,
prof. nadzw. dr hab. Rafał Gnat, dr Piotr Halemba,
dr Jacek Polechoński

RECENZENT

prof. PCz dr hab. inż. Sebastian Kot

ISBN 978-83-64036-24-8

Copyright © 2013 by AWF Katowice

Wydawnictwo Akademii Wychowania Fizycznego w Katowicach, 2013

Nakład 150 egz.

Dystrybutor: Śląska Księgarnia Kultury Fizycznej, ul. Mikołowska 72a, 40-065 Katowice,
e-mail: ksiegarniakulturyfizycznej@wp.pl,
tel. 32 207 51 95 lub 606 785 430

Skład tekstu, projekt okładki: Joanna Gębka, tel. 606 947 719

Druk: UKiP J&D Gębka, 44-100 Gliwice, ul. Młyńska 4, tel./fax 32 231 87 09

Stefan Nowak

Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach

Agnieszka Franczak

Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie

Regionalne strategie rozwoju a realizacja koncepcji zrównoważonej turystyki

Streszczenie

W artykule przedstawiono problematykę rozwoju turystyki zrównoważonej, która odpowiada koncepcji zrównoważonego rozwoju. Zwrócono uwagę na szczególną rolę planowania zrównoważonego rozwoju turystyki na poziomie regionalnym. Opracowanie stanowi próbę wykazania, że warunkiem dążenia do celów zrównoważonego rozwoju turystyki jest koordynowanie rozwoju turystyki przez samorząd terytorialny w ramach regionalnych strategii rozwoju.

Słowa kluczowe: zrównoważony rozwój turystyki, regionalne strategie rozwoju.

Regional strategies of development and realization of the sustainable tourism conception

Abstract

This chapter presents the issues of sustainable tourism development, which corresponds to the conception of sustainable development. The main attention is concentrated on the particular role of planning the sustainable tourism development on the regional level. This study is an attempt to demonstrate that the condition for the pursuit of the objectives of sustainable tourism development is to coordinate the development of tourism by the local government in the framework of regional development strategies.

Key words: sustainable tourism development, regional development strategies.

Wstęp

Zwiększający się ruch turystyczny niesie za sobą wiele zagrożeń dla mieszkańców terenów najliczniej odwiedzanych i dla środowiska naturalnego. Koncepcję coraz częściej wdrażaną przez praktyków zajmujących się planowaniem i zagospodarowaniem turystycznym stanowi koncepcja turystyki zrównoważonej. Tworzenie wieloletnich i trwałych strategii regionalnych staje się kluczowym czynnikiem zrównoważonego rozwoju turystyki w regionie. Rozwój obszaru bez strategii jest narażony na przypadkowość, najczęściej bowiem władze samorządowe oraz podmioty kształtujące podaż turystyczną nie śledzą zmian zachodzących w otoczeniu, podejmują decyzje na bieżąco, bez niezbędnej koordynacji działań wynikającej z interdyscyplinarnego charakteru produktu turystycznego¹. Dobrze zarządzana gospodarka turystyczna nie tylko zapobiega wyniszczeniu środowiska, lecz także może sprzyjać restytucji utraconych obszarów i utrzymaniu lub zwiększeniu bioróżnorodności i wyjątkowości charakteru poszczególnych miejsc².

Turystyka a środowisko przyrodnicze

Turystyka wywiera znaczący wpływ na przyrodę, zarówno w skali lokalnej, regionalnej, jak i globalnej. Zwiększający się ruch turystyczny pociąga za sobą wiele zagrożeń dla mieszkańców i środowiska przyrodniczego terenów z dominującą funkcją turystyczną. Jak zauważa Cater, w żadnej innej dziedzinie działalności gospodarczej nie splata się tyle sektorów, poziomów funkcjonowania i interesów, co w turystyce³. Przemysł turystyczny nie jest może głównym źródłem zagrożeń ekologicznych, jednakże zaczyna zajmować widoczne miejsce w ocenie rozmiarów i przyczyn degradacji środowiska przyrodniczego⁴.

¹ G. Gołębski: *Kompendium wiedzy o turystyce*. Warszawa 2009, s. 396.

² P. Bohdanowicz: *Turystyka a świadomość ekologiczna*. Toruń 2006, s. 158.

³ E. Cater: *Environmental Contradictions in Sustainable Tourism*. „The Geographical Journal”, no. 1 (161), s. 21.

⁴ P. Bohdanowicz: *Turystyka a świadomość ekologiczna...*, s. 143.

Początkowo rozwój masowej turystyki międzynarodowej nie budził żadnych obaw pod tym względem. Turystykę postrzegano jako działalność przyjazną dla środowiska⁵. Sytuacja zaczęła ulegać zmianie dopiero w latach 60. ubiegłego stulecia, gdy wzrosło zainteresowanie społeczeństwa tematem środowiska. Świadomość zależności turystyki od walorów i jakości środowiska przyrodniczego jeszcze dobitniej pojawiła się w XXI wieku. Turyści stają się coraz bardziej świadomi tej zależności i swoich wymagań w zakresie przyrodniczych warunków wypoczynku. Wycena wpływu ruchu turystycznego na środowisko przyrodnicze dopiero staje się przedmiotem szczegółowych badań wielu dyscyplin naukowych, między innymi geografii turystyki, architektury, socjologii, ekonomii, etnologii, psychologii, a nawet nauk prawno-administracyjnych⁶.

Zjawiska niekorzystne mogą mieć wymiar przestrzenny i społeczny. Dotyczą wzrostu patologii społecznych, niszczenia krajobrazu, degradacji środowiska przyrodniczego i kulturowego. Turystyka negatywnie wpływa na środowisko przez budowę hoteli i obiektów rekreacyjnych, wysypiska śmieci, rabunkową gospodarkę wodną, spaliny wydzielane przez samochody i samoloty⁷. Przemiany te wpływają na jakość walorów turystycznych, co w długim okresie może przynieść negatywne skutki również w aspekcie konkurencyjności miejsca przyjmującego turystów⁸. Powszechnie wiadomo bowiem, że kształtowanie się turystyki zależy od atrakcyjności środowiska. Trzeba przy tym podkreślić, że zależność turystyki od środowiska przyrodniczego jest dużo większa niż innych gałęzi gospodarki. Nadmierny ruch turystyczny powoduje degradację walorów przyrodniczych, co z kolei może doprowadzić do zahamowania rozwoju turystyki. Zniszczenie krajobrazu prędzej czy później prowadzi do załamania się turystyki, dlatego należy dbać o dostosowanie rozwoju techni-

⁵ A. Holden: *Environment and Tourism*. Routledge, London 2000, s. 65.

⁶ Por. U. Myga-Piątek: *Koncepcja zrównoważonego rozwoju w turystyce*. „Problemy Ekorozwoju” 2011, vol. 6, nr 1, s. 145–154.

⁷ T. Jędrusiak: *Turystyka kulturowa*. Warszawa 2008, s. 141.

⁸ *Turystyka jako czynnik wzrostu konkurencyjności regionów w dobie globalizacji*. Red. G. Gołębski. Poznań 2008, s. 19.

ki, gospodarki, poziomu dobrobytu i wykorzystania czasu wolnego do dopuszczalnego obciążenia środowiska, które nie jest przecież wielkością stałą⁹. Turystyka nie może rozwijać się bez odpowiedniej infrastruktury, stanowiącej element zagospodarowania turystycznego, które bardzo często prowadzi do nieodwracalnych zmian w środowisku naturalnym. Dlatego odpowiednie oraz przemyślane zagospodarowanie przestrzeni oraz tworzenie infrastruktury może służyć jednocześnie rozwojowi turystyki i ochronie środowiska przyrodniczego.

Istota i znaczenie turystyki zrównoważonej

Ogólny wzrost troski o środowisko znalazł odzwierciedlenie w coraz liczniejszych głosach wskazujących na szkodliwe skutki rozwoju turystyki. Wyciągając wnioski z wielu doświadczeń w turystyce światowej, specjaliści z różnych dziedzin zaczęli poświęcać dużo miejsca tzw. zrównoważonemu rozwojowi turystyki, a więc działaniom gwarantującym zachowanie środowiska i tradycyjnych wartości, umożliwiającym harmonijny rozwój, zwłaszcza uboższym regionom¹⁰. Określenie „turystyka zrównoważona” nawiązuje do pojęcia „rozwój zrównoważony” (ang. *sustainable development*). Koncepcja zrównoważonego rozwoju pojawiła się na gruncie badań tendencji rozwojowych i formułowania ostrzeżeń przed globalnymi konsekwencjami rozwoju cywilizacji, w szczególności wzrostu gospodarczego¹¹. Do języka nauki i polityki wprowadzona została w 1987 roku w opracowaniu pod kierunkiem Gro Brundtland w trakcie Światowej Komisji Środowiska i Rozwoju zwanym *Brundland Report of the World Commission on Environment and Development*, a następnie spopularyzowana na Konferencji Narodów Zjednoczonych *Środowisko i rozwój* w Rio de Janeiro w 1992 roku, zwanej też „Szczytem Ziemi”. Podczas konferencji przedstawicie-

⁹ A. Rapacz, P. Gryszel, D.E. Jaremen: *Udział mieszkańców w realizacji idei zrównoważonego rozwoju w gminach turystycznych*. W: *Turystyka jako czynnik wzrostu konkurencyjności regionów w dobie globalizacji...*, s. 163.

¹⁰ T. Jędrysiak: *Turystyka kulturowa...*, s. 142.

¹¹ A. Niezgoda: *Turystyka zrównoważona – istota, zasady i krytyka koncepcji*. W: *Zrównoważony rozwój turystyki*. Red. S. Wodejko. Warszawa 2008, s. 83.

le niemal wszystkich państw świata podpisali deklarację, która zobowiązywała rządy tych krajów do wdrożenia zasad nowego rozwoju społeczno-ekonomicznego. Deklaracja z Rio de Janeiro (albo Karta Ziemi), formułująca 27 priorytetów rozwoju zrównoważonego, stała się historycznym dokumentem, który wyznaczył kierunek nowoczesnej polityki gospodarczej na świecie¹².

Rozwój turystyki zrównoważonej zaspokaja potrzeby współczesnych turystów oraz regionów pełniących funkcje gospodarza, chroniąc i rozszerzając przy tym możliwości na przyszłość. W założeniu prowadzi do zarządzania wszystkimi dostępnymi zasobami w taki sposób, aby były zaspokojone potrzeby ekonomiczne, społeczne i estetyczne, przy równoczesnym utrzymaniu integralności kulturowej, kluczowych procesów ekologicznych, zróżnicowania biologicznego i systemów ochrony życia¹³. Dla sektora turystycznego został opracowany program branżowy pod nazwą *Agenda dla zrównoważonej i konkurencyjnej turystyki europejskiej*. Zgodnie z tym dokumentem, postulowane jest między innymi zaangażowanie wszystkich podmiotów w proces podejmowania decyzji oraz ich realizacji. Według *Agendy*, zrównoważony rozwój turystyki wymaga przede wszystkim zrozumienia wpływu turystyki na środowisko oraz jego kontrolowania, a co się z tym wiąże, wprowadzania koniecznych zmian i udoskonalień¹⁴. Innymi słowy zrównoważony rozwój turystyki opiera się na dążeniu do optymalnego rozkładu korzyści osiągniętych przez turystów (przeżycia), przedsiębiorstwa (zysk) i lokalnych mieszkańców (rozwój społeczno-gospodarczy), przy jednoczesnym ograniczeniu wpływu turystyki na środowisko¹⁵.

Turystyka zrównoważona przeciwstawia się turystyce konwencjonalnej, zwanej twardą lub masową, która nie liczy się z wymogami środowiska. Nie oznacza to jednak, że turystyka zrównoważona zakłada ograniczenie ruchu tu-

¹² D. Zaręba: *Ekoturystyka*. Warszawa 2010, s. 37.

¹³ T. Jędrysiak: *Turystyka kulturowa...*, s. 143.

¹⁴ H. Zawistowska: *Agenda dla zrównoważonej i konkurencyjnej turystyki europejskiej – rola komisji europejskiej w jej powstawaniu i realizacji*. W: *Zrównoważony rozwój turystyki...*, s. 107.

¹⁵ *Zarządzanie turystyką*. Red. L. Pender, R. Shalper. Warszawa 2008, s. 323.

rystycznego na świecie, wręcz przeciwnie – zakłada, że ruch turystyczny będzie się zwiększał i należy stworzyć ramy dla rozwoju turystyki jak najbardziej przyjazne środowisku naturalnemu. Produkty turystyki zrównoważonej muszą współgrać z lokalnym środowiskiem, społecznością i kulturą, w wyniku czego te ostatnie stają się beneficjentami, a nie ofiarami rozwoju turystyki¹⁶. Aby warunki te mogły być spełnione, konieczne jest wzajemne poszanowanie i szeroka współpraca wszystkich stron związanych z turystyką, co oznacza, że dla procesu rozwoju zrównoważonego jest ważne wypracowanie mechanizmu współpracy władz i instytucji na szczeblach lokalnym, regionalnym, narodowym i międzynarodowym¹⁷.

Zasady zrównoważonego rozwoju znalazły swoje umocowanie prawne w różnych dokumentach szczebla krajowego, między innymi: *Polityce ekologicznej państwa* (1991), Konstytucji RP (1997), *Długookresowej strategii trwałego i zrównoważonego rozwoju – Polska 2025* (2000) oraz w aktach prawnych, takich jak: *Prawo ochrony środowiska* (2001), *Ustawa o opakowaniach i odpadach opakowaniowych* (2001), *Prawo wodne* (2001), *Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (2003), *Ustawa o ochronie przyrody* (2004) i wielu innych¹⁸.

Planowanie rozwoju turystyki zrównoważonej na szczeblu regionalnym

Zarządzanie turystyką przyjazną środowisku okazuje się w praktyce niełatwym zadaniem, nawet przy zrozumieniu zasad zrównoważonego rozwoju. Organizacja turystyki na poziomie regionalnym jest wpisana w kompetencje różnych instytucji oraz organizacji, zarówno na poziomie samorządu terytorialnego, jak i administracji państwowej. Bardzo ważną rolę w kształtowaniu pro-

¹⁶ T. Jędrzyak: *Turystyka kulturowa...*, s. 143.

¹⁷ E. Gormsen: *The impact of tourism on coastal areas*. „GeoJournal” 1997, s. 52.

¹⁸ A. Basińska, I. Miedzińska: *Działalność jednostek samorządu terytorialnego na rzecz zrównoważonego rozwoju turystyki na przykładzie wybranych gmin województwa wielkopolskiego*. W: *Zrównoważony rozwój turystyki...*, s. 129.

ekologicznej polityki w turystyce odgrywają organy samorządu terytorialnego, które powinny stymulować przedsiębiorców i turystów do korzystania z zasobów w sposób zrównoważony. Każda jednostka samorządu terytorialnego w Polsce, działając na podstawie przepisów prawa samorządowego, podejmuje indywidualne działania w obszarze turystyki, angażując się w nie w różnym stopniu. Działania jednostek samorządu terytorialnego odgrywają decydującą rolę w tworzeniu lokalnych i regionalnych produktów turystycznych, łączących w sobie świadomość poszczególnych oferentów bezpośredniej gospodarki turystycznej i usług paraturystycznych w miejscu docelowym turystyki¹⁹. W ostatnich latach wśród pracowników tych jednostek wzrosło znaczenie planowania rozwoju turystyki z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju.

Doświadczenia wielu regionów turystycznych w kraju i na świecie wskazują, że właściwy rozwój turystyki jest możliwy jedynie wtedy, gdy odbywa się w sposób planowany. Planowanie społeczno-gospodarcze jest związane z prowadzeniem przez państwo oraz jednostki samorządu terytorialnego polityki rozwoju. Polityka ekologiczna uwzględniać powinna pięć aspektów zrównoważonego rozwoju: ekologiczny, społeczny, ekonomiczny, przestrzenny oraz instytucjonalno-polityczny. Na szczeblu regionalnym i lokalnym aspekty te najlepiej zająają się w opracowaniach strategiczno-planistycznych, które pozwalają na sprawną jej realizację²⁰. Brak kompleksowego planu może ograniczyć spodziewane efekty, bez względu na to, czy dany region ma wysokie walory turystyczne, czy ich nie ma. Osiągnięcie celów turystyki zrównoważonej na poziomie regionalnym jest zamieszczane między innymi w strategiach rozwoju województw, powiatów i gmin. Strategia stanowi instrument, za pomocą którego władze regionalne i lokalne powinny programować rozwój gospodarki

¹⁹ A. Panasiuk: *Integracja działań samorządu terytorialnego i podmiotów sektora turystycznego jako warunek rozwoju gospodarki turystycznej*. W: *Gospodarka turystyczna a grupy interesu*. Red. S. Wodejko. Warszawa 2006, s. 98.

²⁰ A. Basińska, I. Miedzińska: *Działalność jednostek samorządu terytorialnego na rzecz zrównoważonego rozwoju turystyki na przykładzie wybranych gmin województwa wielkopolskiego...*, s. 129.

turystycznej zgodnie z przyjętymi zasadami i normami obowiązującymi w kraju lub w całej Unii Europejskiej²¹. Typowymi elementami składającymi się na dokument strategiczny są²²: diagnoza stanu obecnego i identyfikacja kluczowych problemów rozwojowych, analiza strategiczna SWOT, wizja rozwojowa, cele rozwojowe, strategiczne programy gospodarcze i analiza ich wykonalności, wdrażanie i monitorowanie strategii.

Celem wojewódzkich strategii rozwoju turystyki jest budowanie przewagi konkurencyjnej województwa przy jednoczesnym uwzględnieniu potrzeb turystów przebywających w regionie, wymagań środowiska przyrodniczego związanych z utrzymaniem równowagi ekologicznej regionu oraz potrzeb miejscowej gospodarki i lokalnej społeczności²³. Lokalne strategie rozwoju turystyki mają charakter autonomiczny, powinny jednak uwzględniać kierunki rozwoju przyjęte w strategiach i programach wojewódzkich oraz krajowych. Lokalne strategie rozwoju turystyki powinny być spójne również z ogólną strategią rozwoju lokalnego, a także ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego²⁴.

Strategia Rozwoju Turystyki Województwa Opolskiego na lata 2007–2013 a koncepcja zrównoważonego rozwoju

W województwie opolskim strategicznym dokumentem w obszarze turystyki jest *Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Opolskim*, opracowana przez Instytut Turystyki w Krakowie sp. z o.o. oraz Opolską Regionalną Organizację Turystyczną. Strategia ma charakter długofalowego programu działania na polu gospodarki turystycznej w województwie opolskim i stanowi podstawę dobrego zarządzania w regionie. *Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie*

²¹ A. Panasiuk: *Instrumenty zarządzania regionem turystycznym*. W: *Strategia rozwoju turystyki w regionie*. Red. B. Meyer, D. Milewski. Warszawa 2009, s. 147.

²² Ibidem.

²³ B. Meyer: *Kształtowanie strategii rozwoju turystyki przez jednostki samorządu terytorialnego*. W: *Polityka turystyczna*. Red. A. Panasiuk. Szczecin 2005, s. 222.

²⁴ D. Milewski: *Lokalne strategie rozwoju turystyki*. W: *Strategia rozwoju turystyki w regionie...*, s. 176.

Opolskim została opracowana z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju, z preferencjami dla proekologicznych rozwiązań, zgodności programowej z kluczowymi dokumentami krajowymi, regionalnymi i lokalnymi. Projekt strategii zakłada zasadę partnerstwa oraz dobrowolnej partycypacji wszystkich zainteresowanych podmiotów, przede wszystkim samorządów terytorialnych, podmiotów turystycznych i instytucji finansowych w realizacji strategii.

Przy opracowywaniu *Strategii* bazowano na aktualnych dokumentach decydujących o kierunkach rozwoju społeczno-ekonomicznego Polski i województwa opolskiego. *Strategia* nawiązuje do założeń:

- Strategii Rozwoju Kraju 2007–2015 (Warszawa 2006),
- Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego (Opole 2005),
- Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (Opole 2004),
- Polska 2025 – Długookresowej Strategii Trwałego i Zrównoważonego Rozwoju (Warszawa),
- Strategii Rozwoju Turystyki w latach 2001–2006 (Warszawa 2000),
- Strategii Rozwoju Krajowego Produktu Turystycznego Polski (Warszawa 1998).

W treści *Strategii* sformułowano wizję rozwoju turystyki województwa opolskiego, uwzględniającą zasady zrównoważonego rozwoju, która brzmi następująco: „Turystyka jest motorem dynamicznego rozwoju zielonego śląska opolskiego, pomysłem na nowy styl życia dla turystów i podróżnych oraz atrakcyjnym źródłem podejmowania pracy i uzyskiwania dochodów”. Dokument ten, określając wizję strategiczną województwa opolskiego, formuje cele strategiczne (5 produktów markowych), których osiągnięcie ma umożliwić realizacja celów kierunkowych. W tabeli 1 przedstawiono wybrane działania podejmowane w ramach realizacji celów kierunkowych strategii.

Tabela 1. Wybrane działania realizowane w ramach poszczególnych celów kierunkowych *Strategii Rozwoju Turystyki Województwa Opolskiego w latach 2007–2013*

Cele		Działanie		
		społeczne	ekonomiczne	ekologiczne
Rozwój produktu markowego – turystyka na terenach wiejskich	Rozwój agroturystyki	wprowadzenie jednolitego systemu podatkowego dla rolników rozpoczynających działalność agroturystyczną; organizowanie cyklicznych szkoleń dla rolników rozpoczynających i prowadzących działalność agroturystyczną	modernizowanie bazy noclegowej i poprawienie standardu i jakości usług świadczonych w gospodarstwach agroturystycznych; rozwijanie i modernizowanie wiejskiej infrastruktury gastronomicznej, między innymi w obiektach podkreślających specyfikę regionu (młyny, kuźnie, obiekty po-dworskie i inne)	tworzenie produktów turystycznych, bazujących na przesłankach ekologicznych (czysta woda, czyste powietrze, brak zanieczyszczeń akustycznych itd.); popularyzowanie upraw ekologicznych, szczególnie na obszarach prawnie chronionych; przystosowanie istniejących kompleksów leśnych do potrzeb turystów indywidualnych oraz prowadzenie systematycznych zabiegów pielęgnacyjnych i ochronnych

Cele		Działanie		
		społeczne	ekonomiczne	ekologiczne
Rozwój produktu markowego – turystyka rekreacyjna, aktywna	Rozwój turystyki rowerowej	nawiązywanie współpracy między samorządami i Polskim Towarzystwem Turystyczno-Krajoznawczym w celu znakowania szlaków turystyki rowerowej; włączenie lokalnej społeczności w obsługę ścieżek rowerowych i tworzenie infrastruktury okołoturystycznej; organizowanie imprez związanych z regionem i turystyką rowerową	modernizowanie i zbudowanie ścieżek rowerowych, zgodnie z międzynarodowymi normami, tj. z zachowaniem kolorystyki, wzorami oraz poprawnym rozmieszczeniem na całej trasie; stworzenie sieci szlaków i ścieżek rowerowych i połączenie ich w jedną całość, tak aby w przyszłości był możliwy przejazd szlakami nie tylko na terenie kilku gmin i powiatów, lecz także województw; wydawanie mapy turystyki aktywnej oraz przewodnik turystyczny po województwie opolskim	zaznaczenie szlaków i ścieżek turystycznych na planach zagospodarowania przestrzennego gmin; wprowadzenie uregulowań prawnych dotyczących klasyfikacji ścieżek rowerowych, uwzględniających różne typy; tworzenie programów promocji zdrowego trybu życia, akcentujących turystykę rowerową
	Rozwój turystyki przemysłowej	opracowanie oferty zwiedzania i prezentacji zabytków techniki, skierowane do organizatorów turystyki; promowanie działań zmierzających do zachowania, upowszechniania i turystycznego wykorzystania zabytków techniki	polepszenie oznakowania, oświetlenia i wyeksponowania zabytkowych obiektów i urządzeń; rozwijanie infrastruktury turystycznej wokół zabytków techniki (gastromia, parkingi itp.)	przywrócenie dawnego krajobrazu wokół obiektów przemysłowych (restrukturyzacja obszarów zdegradowanych); utylizowanie niebezpiecznych odpadów przemysłowych

Cele		Działanie		
		społeczne	ekonomiczne	ekologiczne
Rozwój produktu markowego – turystyka biznesowa	Rozwój turystyki kongresowej i konferencyjnej	łączenie ofert i harmonogramów szkoleniowych z ofertami turystyczno-rekreacyjnymi i kulturalnymi; aktywizowanie społeczności lokalnej do tworzenia i realizacji ofert towarzyszących turystyce kongresowej i konferencyjnej	powołanie wojewódzkiej Convention Bureau do koordynacji działań w zakresie informowania o możliwościach organizacyjnych i promowania regionu opolskiego jako miejsca organizowania kongresów i konferencji; budowanie bazy szkoleniowo-konferencyjnej z zapleczem technicznym; modernizowanie obiektów o walorach historycznych, z uwzględnieniem ich przydatności do organizacji konferencji oraz imprez konferencyjnych	wspomaganie ochrony środowiska i odpowiedzialnego użytkowania zasobów turystycznych, np. poprzez rozbudowę związanej z tym infrastruktury, racjonalne zarządzanie gospodarką odpadami itp.; promowanie walorów środowiska naturalnego i rozwiązania z zakresu ochrony środowiska; uwzględnianie zasady ekologii i ochrony środowiska przy tworzeniu centrów konferencyjnych
		zaktywizowanie instytucji regionalnych, promujących obszary przy drogach tranzytowych; promowanie walorów kulturowych miast leżących przy głównych szlakach tranzytowych; organizowanie wspólnie z Czechami targów, wystaw handlowych i giełd towarowych	utworzenie i promowanie tranzytowych szlaków krajoznawczych; zaktywizowanie aktualnie istniejącej i uruchomienie dodatkowych lokalnych węzłów drogowych w Prószkowie oraz Lewinie Brzeskim poprzez stworzenie powiązań z autostradą, co miałyby skutkować usprawnieniem dostępu do obszarów rekreacyjno-turystycznych i przejść granicznych	we wszelkich działaniach inwestycyjnych kierować się zasadami zrównoważonego rozwoju

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Strategia Rozwoju Turystyki Województwa Opolskiego na lata 2007–2013*.

Organem odpowiedzialnym za realizację *Strategii* jest Regionalna Opolska Organizacja Turystyczna współdziałająca z Lokalnymi Organizacjami Turystycznymi, jednostką koordynującą natomiast właściwy wydział do spraw turystyki Urzędu Marszałkowskiego w Opolu. Forum Turystyki powoływane przez Zarząd Województwa pełni funkcję doradczo-konsultacyjną dla Regionalnej Opolskiej Organizacji Turystycznej.

W *Strategii* zwrócono uwagę na efekt synergii pomiędzy turystyką a środowiskiem przyrodniczym, kulturą, rozwojem społecznym, infrastrukturą. Działania wynikające ze *Strategii* prowadzić mają do pełnego zaspokojenia potrzeb turystów, wzmocnienia gospodarek gmin, tworzenia nowych miejsc pracy przy racjonalnym korzystaniu ze środowiska przyrodniczego.

Podsumowanie

Warunkiem dążenia do celów zrównoważonego rozwoju turystyki jest koordynowanie działań przez samorząd terytorialny i organizacje współpracujące w ramach regionalnych strategii rozwoju. Turystyka, a dokładnie jej zrównoważony rozwój może przynieść regionom wiele korzyści. Wdrażanie zasad zrównoważonego rozwoju pozytywnie wpływa na polepszenie wizerunku obszaru turystycznego, promocję danego regionu jako produktu turystycznego oraz rozwój różnych form turystyki, między innymi turystyki uzdrowiskowej czy agroturystyki. Jest jednak wiele sytuacji, w których brak kontroli, brak strategii rozwoju, złe zarządzanie turystyką w regionie przynoszą w efekcie spore straty – zwłaszcza środowisku naturalnemu²⁵. Brak kompleksowego planu może ograniczyć spodziewane efekty, bez względu na to, czy dany region ma wysokie walory turystyczne, czy ich nie ma. Strategia jest instrumentem, za pomocą którego władze regionalne i lokalne powinny programować zrównoważony rozwój gospodarki turystycznej.

²⁵ A. Królikowska-Tomczak: *Możliwości rozwoju ekoturystyki w Wielkopolsce*. W: *Marketing terytorialny – konkurencyjność regionów, przedsiębiorstw a ochrona środowiska*. Red. W. Deluga, J. Dyczkowska. Koszalin 2011, s. 94.

Literatura

- Basińska A., Miedzińska I.: *Działalność jednostek samorządu terytorialnego na rzecz zrównoważonego rozwoju turystyki na przykładzie wybranych gmin województwa wielkopolskiego*. W: *Zrównoważony rozwój turystyki*. Red. S. Wodejko. Warszawa 2008.
- Bohdanowicz P.: *Turystyka a świadomość ekologiczna*. Toruń 2006.
- Cater E.: *Environmental Contradictions in Sustainable Tourism*. „The Geographical Journal”, no 1 (161).
- Gołembski G.: *Kompendium wiedzy o turystyce*. Warszawa 2009.
- Gormsen E.: *The impact of tourism on coastal areas*. „GeoJournal” 1997.
- Holden A.: *Environment and Tourism*, Routledge, London 2000.
- Jędrzyśiak T.: *Turystyka kulturowa*. Warszawa 2008.
- Królikowska-Tomczak A.: *Możliwości rozwoju ekoturystyki w Wielkopolsce*. W: *Marketing terytorialny – konkurencyjność regionów, przedsiębiorstw a ochrona środowiska*. Red. W. Deluga, J. Dyczkowska. Koszalin 2011.
- Meyer B.: *Kształtowanie strategii rozwoju turystyki przez jednostki samorządu terytorialnego*. W: *Polityka turystyczna*. Red. A. Panasiuk. Szczecin 2005.
- Milewski D.: *Lokalne strategie rozwoju turystyki*. W: *Strategia rozwoju turystyki w regionie*. Red. B. Meyer, D. Milewski. Warszawa 2009.
- Myga-Piątek U.: *Koncepcja zrównoważonego rozwoju w turystyce*. „Problemy Ekorozwoju” 2011, vol. 6, nr 1.
- Niezgodą A.: *Turystyka zrównoważona – istota, zasady i krytyka koncepcji*. W: *Zrównoważony rozwój turystyki*. Red. S. Wodejko. Warszawa 2008.
- Panasiuk A.: *Instrumenty zarządzania regionem turystycznym*. W: *Strategia rozwoju turystyki w regionie*. Red. B. Meyer, D. Milewski. Warszawa 2009.
- Panasiuk A.: *Integracja działań samorządu terytorialnego i podmiotów sektora turystycznego jako warunek rozwoju gospodarki turystycznej*. W: *Gospodarka turystyczna a grupy interesu*. Red. S. Wodejko. Warszawa 2006.

- Rapacz A., Gryszel P., Jaremen D.E.: *Udział mieszkańców w realizacji idei zrównoważonego rozwoju w gminach turystycznych*. W: *Turystyka jako czynnik wzrostu konkurencyjności regionów w dobie globalizacji*. Red. G. Gołembski. Poznań 2008.
- Turystyka jako czynnik wzrostu konkurencyjności regionów w dobie globalizacji*. Red. G. Gołembski. Poznań 2008.
- Zaręba D.: *Ekoturystyka*. Warszawa 2010.
- Zarządzanie turystyką*. Red. L. Pender, R. Shalper. Warszawa 2008.
- Zawistowska H.: *Agenda dla zrównoważonej i konkurencyjnej turystyki europejskiej – rola komisji europejskiej w jej powstawaniu i realizacji*. W: *Zrównoważony rozwój turystyki*. Red. S. Wodejko. Warszawa 2008.